

P&D | OSEBNE FINANCE

ZAGATE SLOVENCEV PRI PLEMITENJU DENARJA

Strategija »kar tako« ni dobra rešitev

Slovinci varčujemo, a pogosto ne v produktih, ki bi najbolj ustrezali našim varčevalnim ciljem. Med cilji bi sicer več pozornosti morali nameniti vlaganju za starost, bolj kot zdaj pa bi na varčevanje morali misliti mladi.

V oktobru, mesecu varčevanja, banke običajno predstavijo nove varčevalne produkte in akcijske ponudbe. Finančne strokovnjake smo povprašali, kako dobro znajo varčevati Slovenci in ali znajo ustrezno izbrati med vse večjo ponudbo tovrstnih produktov na trgu.

Poiščimo zaupanja vrednega svetovalca

Finančni svetovalec Miha Urek iz družbe Individua meni, da smo Slovenci finančno nepismeni narod, pri varčevanju in vlaganju pa nam primanjkuje zavedanja, znanja in izkušenj. Pri vlagateljih opaža ogromno neustreznih strategij varčevanja. Načeloma sicer Slovenci varčujemo dovolj, a ne na ustrezen način, ki mora biti vedno prilagojen vsakemu posamezniku.

Urek ugotavlja, da pomen varčevanja najpogosteje podcenjujejo posamezniki z manjšimi dohodki

in svobodomiselnih posamezniki, ki dvomijo v finančni trg in svetovni sistem. A sčasoma tudi ti ugotovijo, da brez skrbnega načrtovanja osebnih financ ne bodo mogli doseči zastavljenih ciljev. Najbolj pa varčevanje zanemarjajo podjetniki, ki ves svoj potencial in čas vlagajo v izvedbo svojih poslovnih idej, pozabljajo pa na likvidnostno rezervno in na dejstvo, da je za primer nepredvidljivih situacij del portfelja pripravljivo usmeriti bolj konservativno.

Odločilna za uspešno varčevanje je pravilna izbira finančnih produktov glede na naše varčevalne cilje. Urek pravi, da nam s predstavitvijo produktov lahko pomagajo osebni finančni svetovalci, a ti v želji po lastnem zaslužku pogosto ne svetujejo korektno. Zato je prvi korak pred izbiro produkta ta, da najdemo finančnega svetovalca, ki mu lahko zaupamo, obenem pa je na tem področju dovolj usposobljen. Produkti, ki jih posamezniki izberejo, morajo biti prilagojeni trenutnim razmeram na trgu. Pomembno je, da naložbeni del produkta aktivno spremljamo in po potrebi spreminjamo.

Matjaž Štumulak, premoženjski svetovalec iz podjetja Cresus pravi, da glede na statistike Slovenci

kljub pregovorni varčnosti za pomembne življenjske cilje varčujemo veliko premalo. Kot primer navaja varčevanje za dodatno pokojnino, kjer večina namena bistveno premalo sredstev, da bi nam privarčevano po upokojitvi zadoščalo za ohranitev standarda. Varčnosti pri Slovencih je po njegovem mnenju manj tudi zaradi širjenja potrošniške logike in nakupov, ki jih omogoča zadolževanje. Zaradi odplačevanja dolgova nam za varčevanje ne ostane veliko sredstev. Takšne navade pa za dolgoročno vzdržen družinski proračun niso primerne.

Najpogosteje pozabljajo varčevati mladi

Pomen varčevanja po Štumulakovem mnenju najpogosteje zanemarjajo mladi, kar je posledica pomanjkljivega poučevanja o pomeni osebnih financ v šolah. Meni, da je varčevanje smiselno za vsakogar, še posebno pa za tiste, ki ustvarjajo aktivni dohodek. S pravilnim varčevanjem in dobro izbiro naložb lahko namreč v aktivnem obdobju življenja privarčujemo toliko, da lahko pozneje živimo od pasivnega dohodka. To pa pomeni finančno neodvisnost, ki si jo želi praktično vsak posameznik.

Štumulak opaža, da večina ljudi še vedno varčuje »kar tako«, vse več pa jih vendarle prepozna specifične izzive v prihodnosti, zaradi katerih je smiselno varčevati. Večina varčevalcev svoje želje in cilje sicer pozna, a jih ne znajo finančno ovrednotiti. Zato le stežka izberejo pravi naložbeni produkt. Priporočljivo je, da skupaj z neodvisnim finančnim svetovalcem vsak varčevalec opravi temeljito analizo svojih trenutnih zmoglosti, želja in ciljev. Na podlagi pridobljenih podatkov mu nato svetovalec pripravi individualni finančni načrt s predstavljenimi naložbenimi možnostmi. Pri tem pa svetovalec ne sme izpustiti razlage stroškov in tveganja posameznih naložb. Potem, ko svoje cilje finančno ovrednotimo in spoznamo prednosti in slabosti različnih produktov, je naša odločitev lažja.

Dolgoročno varčevanje na banki po Štumulakovem mnenju za večino vlagateljev ni priporočljivo. Priporoča, naj se raje odločijo za bolj dinamično naložbeno strategijo, pri kateri sicer tvegajo izgubo, a imajo možnost tudi kaj pridobiti, medtem, ko pri konservativnih naložbenih strategijah, kot je varčevanje na banki, dolgoročno zagotovo izgubljajo kupno

moč. Zato moramo biti nekoliko bolj pripravljeni tvegati, ne le za doseganje višjih donosov, ampak že za ohranitev premoženja. Temu v prid po njegovem mnenju govorijo tudi trenutne tržne razmere, kjer se lahko vprašamo, katere naložbe sploh lahko razglasimo za varne.

V povprečju imamo raje klasiko, mladi pa tveganje

Simon Hvalec iz Nove KBM meni, da se Slovenci zavedamo pomena varnega varčevanja, sploh v času nestabilnih finančnih razmer na globalnih finančnih trgih. Pravi, da se najraje odločamo za klasične oblike varčevanja na banki (kot so npr. depoziti, namenska varčevanja, rentno varčevanje), manj pa za naložbe v vzajemne sklade ali vrednostne papirje. Banka pri mladih zaznava vlaganje v bolj tvegane naložbe, pri starejših pa prevladujejo varnejše oblike varčevanja. Hvalec tudi meni, da je varčevanje na banki bolj varno od vlaganja v vzajemne sklade, ker so donosi v bankah zagotovljeni za celotno obdobje vezave oziroma varčevanja, medtem ko pri vzajemnih skladih garancije donosa ni.

ANDREJ MOTL

NA VARNEM – Slovenci v bankah varčujemo več kot v povprečju drugi državljani EU. FOTO JOŽE SUHADOLNIK/DOKUMENTACIJA DELA

PRIHRANKI IN POSOJILA

Tretjino sredstev imamo v bankah

Slovinci smo še vedno varčen narod – po podatkih Eurostata smo v letu 2009 za to namenili približno 15 odstotkov razpoložljivih sredstev, več le v Španiji, Belgiji, Avstriji in Franciji – stopnja bančnih vlog pa raste počasneje od bančnih posojil. Povečuje se delež depozitov z ročnostjo za več kot leto dni.

Razmerje med posojili in vlogami, ki jih imajo gospodinjstva v bankah, se je lani povečalo na 64,5 odstotka. To razmerje se čedalje bolj povečuje, vendar ne na račun povečevanja hranilnih vlog, ki jih imajo gospodinjstva v bankah, temveč zaradi občutnega prirastka posojil, zlasti stanovanjskih.

Banke gospodinjstvom oziroma državljanom bolj zaupajo kot podjetjem, kar povečuje zadolženost prebivalstva. Samo v letu 2010 so banke gospodinjstvom odobrile 40 odstotkov več novih posojil kot leto prej. To pa je povečalo odplačilne obveznosti gospodinjstev na blizu osem odstotkov razpoložljivega dohodka.

Nekaj več kot 36 odstotkov svojih sredstev imajo gospodinjstva v obliki hranilnih vlog v bankah. Toda ta delež se zmanjšuje zaradi povečevanja življenjskih in pokojninskih zavarovanj. Zato v bankah ne pričakujejo, da se bodo hranilne vloge prebivalstva pri njih povečevale, tudi če bi to varčevanje spodbujale z višjimi obrestnimi merami.

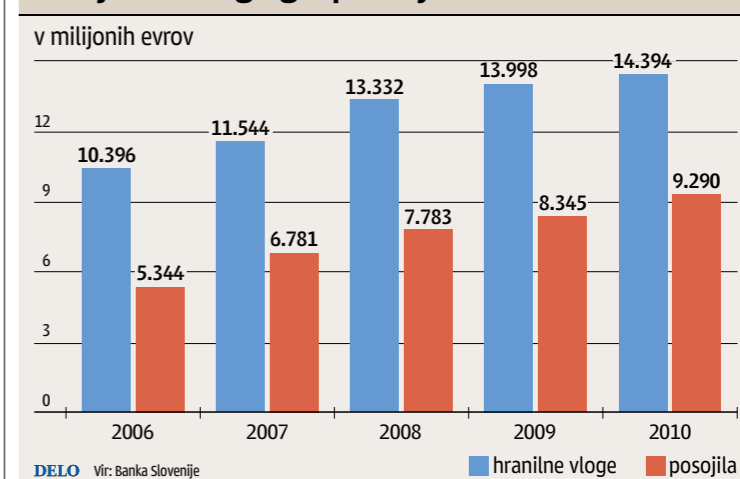
Kljub temu je bila stopnja varčevanja gospodinjstev v letu 2010 nekoliko večja kot leto prej in tudi višja od trenutno objavljenega povprečja za Evropsko unijo in za evrsko območje. Povečuje pa se tudi delež hranilnih vlog, ki jih državljanji v bankah vežejo za več kot leto dni. Med vsemi hranilnimi vlogami državljanov oziroma gospodinjstev v bankah je takšnih kar 30 odstotkov.

Razpoložljivi dohodek slovenskih gospodinjstev dosega 77 odstotkov povprečja evrskega območja. Slovenska gospodinjstva so sicer manj zadolžena od evropskih, toda imajo manj drugega finančnega premoženja. Finančne obveznosti gospodinjstev so se lani povečale za šest odstotkov in dosegle 12,5 milijarde evrov. Kar štiri petine te vsote so posojila bank.

Medtem ko je prebivalstvo v preteklih letih veliko vlagalo v vzajemne sklade in so imeli znatne donose, so se s krizo tokovi obrnili. Vzajemni skladi, ki so v lasti bank, že zadnjih devet mesecev neto izplačujejo sredstva. Po podatkih Banke Slovenije so na primer julija osem odstotkov skoraj štiri milijarde evrov. Enak trend je že nekaj mesecev tudi pri nebančnih vzajemnih skladih, ki so julija neto izplačala šest milijonov evrov, še več neto izplačil pa je bilo junija. Vlagatelji v mešane in delniške vzajemne sklade so v juniju in juliju neto izplačali sedem oziroma osem milijonov evrov. Povečevala pa so vplačila v obvezniške vzajemne sklade.

VESNA BERTONCELJ POPIT

Posojila in vloge gospodinjstev

Popravek

V Delovi prilogi Posel in denar 26. septembra 2011 smo v članku z naslovom Izberimo več različnih ročnosti objavili tabelo z informativnimi izračuni za vezane vloge pri več bankah v Sloveniji. V tabeli nismo navedli, da je ponudba KD banke za depozite nad pet let in z možnostjo odpoklica po določenem številu let akcijska in velja do 30. septembra letos. Za napako se opravičujemo. UREDNIŠTVO

KAKO SE PRIPRAVIMO NA VARČEVANJE?

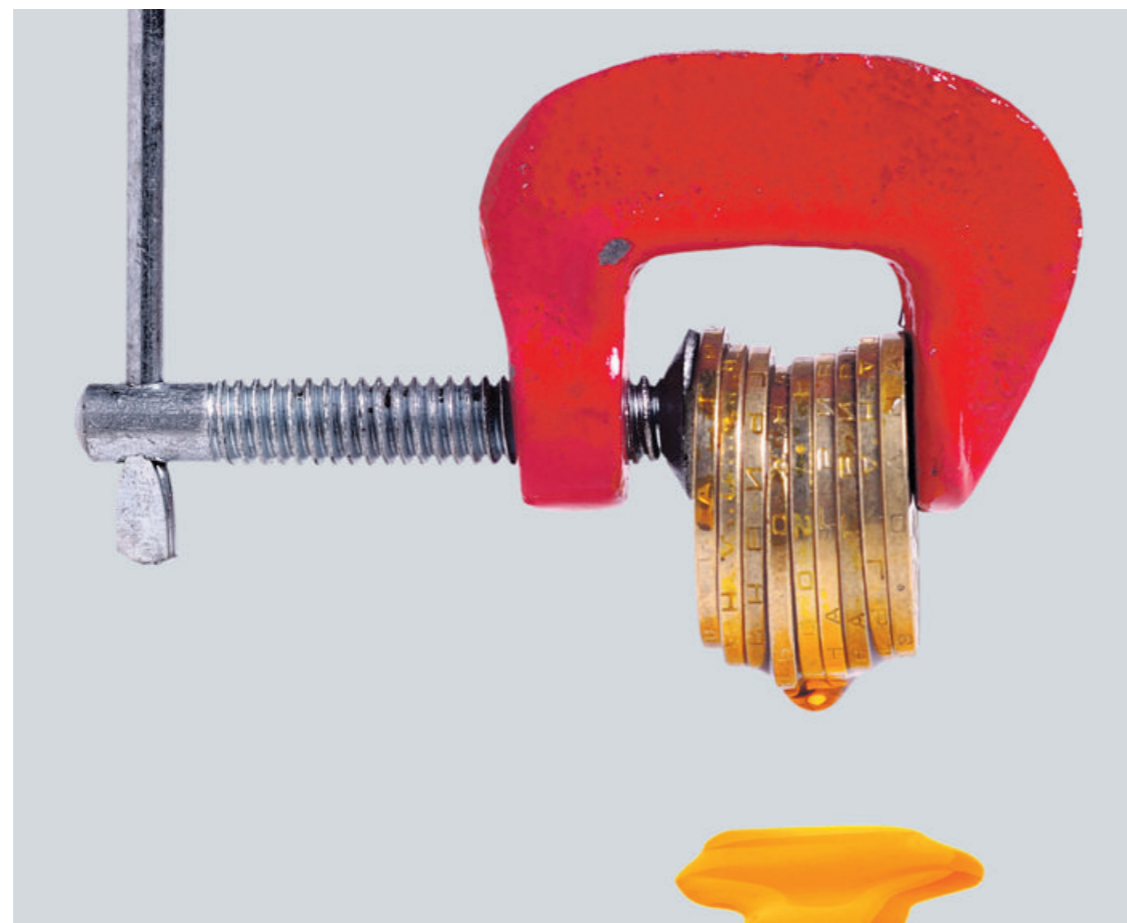
Odločitev naj bo trdna, cilj pa realen

Pri učinkovitem varčevanju so osrednjega pomena natančna določitev ciljev, pregled trenutnega stanja osebnih financ, vzpostavitev večjega nadzora nad prihodki in odhodki in priprava ustreznega varčevalnega oziroma naložbenega načrta.

Mag. Samo Lubej, neodvisni finančni svetovalec iz Finančnega centra pravi, da je prvi korak k učinkovitemu varčevanju trdna odločitev, da si to želimo in da bomo vztrajali celotno predvideno obdobje varčevanja. Nato preverimo svoj mesečni proračun in ugotovimo, koliko in ali bomo sploh lahko varčevali. V naslednjem koraku opredelimo cilj varčevanja, torej ugotovimo, za kaj točno varčujemo in koliko nas bo to stalo. Šele nato izračunamo, koliko časa bomo morali za izbrani naložbeni cilj varčevati. Varčevanje lahko traja nekaj mesecev, let ali celo desetletij. Temu primerno moramo izbrati tudi obliko varčevanja, oziroma kombinacijo varčevanj. Na naši varčevalni poti do cilja, si postavimo tudi nekaj vmesnih ciljev – točk, kjer preverjamo ali časovno in po privarčevanem znesku napredujemo tako, kot smo načrtovali.

Ostanki ne smejo biti naše varčevanje

Lubej pravi, da so pri postopnem in dolgoročnem varčevanju praviloma dobra izbira produkti, kjer se na mesečni ravni zavežemo za vplačevanje fiksnih zneskov. Ponudniki takšnih produktov nam namreč pogosto omogočijo ugodnejše pogoje, na primer popuste pri vstopnih provizijah ali višje obrestne mere, hkrati pa se s tem zavežemo, da bomo varčevanje resnično izvajali. Če zaradi nepredvidljivih stroškov mesečnega nakazila ne moremo nakazati, večina ponudnikov tolerira zamik plačil za obdobje šestih mesecev do enega leta, kadar varčevalec želi še daljši odlog, pa pogodba praviloma propade in nimamo

IZTISNIMO NAJVEČ, KOLIKOR GRE – Učinkovito varčevanje se začne pri optimalni porabi zasluženega denarja. FOTO WWW.PHOTOS.COM

več možnosti za varčevanje pod ugodnejšimi pogoji.

Zelo pogosta napaka pri varčevanju je, da zanj namenimo tisti znesek, ki nam ostane po plačilu mesečnih stroškov. Kdor ne vodi natančno mesečnega proračuna, se mu lahko zgodi, da od tega zneska ostane zelo malo ali nič. Zato je bolje, da sredstva, ki jih vsak mesec zaslužimo, najprej namenimo za pomembne, dolgoročne cilje, torej za varčevanje. Kar ostane, pa nam mora zadostovati, da preživimo mesec.

Finančni svetovalec v družbi i-svetovanje Igor Mujdrica opozarja, da je varčevanje lahko povsem

preprosto in sistematično, zavedati pa se moramo, da je obenem nujen korak na poti do finančnega uspeha. Pravi, da poleg varčevanja ni drugega načina, ki bi lahko veliko ljudi – ne glede na to, kako velike dohodke imajo – pripeljal do finančnih ciljev.

Kot prvi korak pri pripravi naložbenega načrta Mujdrica poudarja natančno oceno prihodkov in odhodkov. Običajno imamo večji nadzor nad odhodki, še posebno kratkoročnimi. Pozorni moramo biti tudi na časovni vidik denarnih tokov. Med prilivi in odlivi na osebni bančni račun so namreč običajno večje ali manjše časovne razlike.

Mujdrica poudarja, da moramo pri pripravi finančnega načrta upoštevati vse morebitne priložnosti in tveganja, smiselna je tudi priprava rezervnega načrta. Finančnega načrta ne smemo razumeti kot enkratni vložek časa, ampak kot nenehen proces. Spremljanje dejanskih prihodkov in odhodkov nam pomaga zaznavati odmike od načrtovanih denarnih tokov, tako, da lahko še pravi čas ukrepamo. Analiziranje podrobnosti finančnega načrta nam pomaga pri spremembah in prilagajanjih, ki so nujno potrebne za uspešnost na varčevalnih poteh.

KOLIKO ODŠTEJEMO DRŽAVI?

Za varčevanje obdavčeni od nič in do 41 odstotkov

Vlagatelji, ki pri naložbah ustvarjajo dobiček, so različno obdavčeni. Medtem ko zaslužek od prodaje naložbenega zlasla v celoti pripada varčevalcu, bo za večino preostalih naložb morali državni plačati 20 odstotkov davka. Davčna stopnja je lahko odvisna tudi od obdobja varčevanja v produktu, zaslužki od oddajanja nepremičnine v najem pa so v najslabšem primeru obdavčeni kar 41-odstotno.

Ob večini finančnih transakcij velja razmišljati tudi o obveznostih, ki jih je treba v povezavi s tem pripeljati v državno blagajno. Slovensko davčno zakonodajo sestavljajo več različnih zakonov in predpisov, ki posegajo na različna področja odnosov. Poleg zakona o dohodnini in zakona o davku na dodano vrednost so to še zakon o davku od dohodkov pravnih oseb, pa zakoni o davku na dediščino in darila, o davku na promet nepremičnin in o davčnem postopku. Omeniti je treba še konvencije, denimo o izogibanju dvojnemu obdavčevanju, med različnimi državami, pa evropske

direktive in pojasnila ministrstva za finance in davčne uprave.

Dohodninske kombinacije

Davek, ki doleti vsakogar, je dohodnina, torej davek od dohodkov fizičnih oseb. Z njo se obdavčujejo dohodki iz zaposlitve, iz raznih dejavnosti, iz oddajanja premoženja v najem in iz prenosa premoženjske pravice pa tudi dohodki iz kapitala, torej iz raznih finančnih poslov, pri katerih ustvarjamo dobiček. Dohodnino plačujemo najprej kot akontacija – ob izplačilu posameznega dohodka najpogosteje to opravi izplačevalec dohodka, nato se na letni ravni opravi proračun. Drugače pa je ponavadi pri dohodkih, ki jih ustvarimo s kapitalom; dohodnino v tem primeru plačamo kot dokončni davek, dohodki pa se ne vstevajo v letno osnovo za odmero dohodnine. Za razliko od drugih dohodkov od kapitala se prihodki od oddajanja nepremičnine v najem vstevajo letno osnovo.

Lestvica za odmero dohodnine je razdeljena na tri stopnje: če znaša (v davčnem letu 2011) neto letna davčna osnova manj kot 7634,40 evra, dohodnina znaša 16 odstotkov tega

zneska. Drugi razred znaša neto dohodek med 7634,40 in 15.268,77 evra; stopnja obdavčitve je tu 27-odstotna. Znesek, ki presega 15.268,77 evra, pa je obdavčen po 41-odstotni stopnji. Zmotno je prepričanje, da se v vstopom v višji dohodninski razred po višji stopnji obdavčuje ves dohodek in da je zato bolje ostati v nižjem razredu. A po višji stopnji se obdavči le znesek, ki presega mejno vrednost. Če denimo neto letna davčna osnova znaša 12.000 evrov, se od tega 7634,40 evrov obdavči po 16-odstotni stopnji (kar znaša 1221,50 evrov), preostalih 4356,60 evrov pa po 27-odstotni. Podobno je pri dohodkih v najvišjem razredu, kjer se dohodki do 15.268,77 evra obdavčijo s 3282,78 evri (kombinacija 16- in 27-odstotne obdavčitve), 41 odstotkov pa se za dohodnino plačajo od preostanka.

Obresti in dividende

Med dohodke iz kapitala se štejejo obresti, dividende in dobiček iz kapitala. Ti dohodki se obdavčujejo ločeno in se ne vključujejo v letno dohodninsko osnovo. Med kapital spadajo nepremičnine in finančni kapital (vrednostni papirji in deleži

v gospodarskih družbah ter investicijski kuponi naložbenih skladov).

Vse obresti na depozite, dosežene pri bankah in hranilnicah v koledarskem letu, so obdavčene po 20-odstotni stopnji. Velja pa olajšava 1000 evrov za obresti, ki so dosežene v Sloveniji ali v drugih članicah EU. Če v letu dni ne presežejo tega zneska, jih ni treba napovedovati davčnemu uradu. V vsakem primeru morajo banke varčevalcem do konca januarja posredovati podatke o višini doseženih obrestih v preteklem letu. Če skupna vrednost preseže 1000 evrov, je do konca februarja treba oddati davčni upravi napoved za odmero dohodnine od obrestih. Pri večletnih denarnih depozitih se je z banko smotno dogovoriti, da obrestni obračunava letno; in to tudi, če jih izplača pozneje, ob koncu varčevanja.

Če obresti dosežemo zunaj evropskega gospodarskega prostora, moramo dohodek napovedati do 15. dne v mesecu za preteklo trimesečje, davek pa plačati na podlagi odmerne odločbe. Pri teh obrestih ne velja olajšava 1000 evrov, včasih pa se lahko uveljavlja davek, ki je bil že plačan v tujini.

Podobno je z dividendami, ki jih dobimo od lastniških deležev. Če je podjetje, ki izplačuje dividende, plačnik davka v Sloveniji, to ob izplačilu že obračuna 20-odstotni davek, zato teh prejemkov ni treba napovedati. Pri izplačilih iz tujine pa jih je treba napovedati do 15. dne v mesecu za preteklo trimesečje.

Meseca vrednostnih papirjev

Pri lastniških vrednostnih papirjih (delnice in investicijski kuponi) davek plačamo, če papir prodamo po višji ceni, kot smo ga kupili. A višina davka je odvisna tudi od trajanja imetnosti. Če smo denimo imeli delnice v lasti manj kot pet let, se obračuna davek od dobička v višini 20 odstotkov davčne osnove, nato pa stopnja obdavčitve vsakih pet let pade za pet odstotnih točk. Pravila so podobna pri izvedenih finančnih instrumentih, s tem da davek znaša 40 odstotkov dohodka od dobička, če instrument z dobičkom prodamo prej kot v letu dni od nakupa. Prodaja obveznic ni obdavčena.

Napoved za odmero davka od dobičkov pri trgovanju z vrednostnimi papirji je treba vsako leto oddati do 28. februarja, v njej pa je treba prijaviti vse transakcije, ne glede na

morebitno izgubo ali dobiček ter če gre za domače ali tuje vrednostne papirje. Ne nazadnje lahko ustvarjena izguba zmanjša davčno osnovo pri »pozitivnih« delnicah, a to velja le za istovrstne dohodke: dobički in izgube se lahko denimo usklajujejo pri vrednostnih papirjih, ne morejo pa izgube pri vrednostnih papirjih zmanjševati davčne osnove pri prodaji nepremičnine.

Življenjska zavarovanja

Življenjska zavarovanja so obdavčena na dva načina. Davek od prometa zavarovalnih poslov se plača – v primeru, da se ni obračunaval med trajanjem zavarovanja –, če se odločimo za predčasen odkup, če je od začetka zavarovanja minilo manj kot deset let. V tem primeru plačamo davek v višini 6,5 odstotka odkupne vrednosti zavarovanja. Daljša zavarovalna razmerja so plačala tega davka oproščena. Drugo pa je obdavčitev posameznika (sklenitelja) z dohodnino, saj se morebitna razlika med vplačanimi premijami in prejetim izplačilom šteje med dohodek iz kapitala in je obdavčena po 20-odstotni stopnji. To velja za police, sklenjene za obdobje,

krajsje od deset let in tudi za daljša obdobja, če sta zavarovalec in upravičenec različni osebi; davek pa ne velja v primeru smrti.

Med zavarovanji je treba omeniti še prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Tega lahko za nas plačuje delodajalec, kar se ne vsteva v davčno osnovo dohodka iz delovnega razmerja. Tudi če ga plačujemo sami, je oproščeno davka, če vplačila ne presegajo 2390 evrov na leto. Se pa dohodnina prvotno ob izplačilu tega zavarovanja. Če se odločimo za enkratno izplačilo, je akontacija dohodnine 25-odstotna, pri izplačilu v obliki dosmrtni rente pa se 50 odstotkov vrednosti izplačil šteje v letno dohodninsko osnovo.

Plemenite kovine

Plačila davčin je povsem oproščeno naložbeno zlato. Pri trgovanju z drugimi plemenitimi kovinami (srebro, paladij, platina ...) in tudi pri nakupu nakita in drugih izdelkov iz zlata se plača 20-odstotni davek na dodano vrednost. Davka na kapitalski dobiček pa so oproščene vse plemenite kovine.

ANŽE VOJE